

หน้าที่ของมารดาบิดาในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท*

The Duty of Parents in the Views of Theravada Buddhist Philosophy

พระนรินทร์ สีละเตโช, จรัส ลีกา, พระสมบัตินันท์ ฐิตญาโน¹ และปัญญาศาสตรา²

Phra Narin Silatacho, Jaras Leeka, Phra Sombat Thitayano and Panya Sattrra

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดเลย²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Office of the Non-Formal and Informal Education, Loei Province, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pahan2556@gmail.com

บทคัดย่อ

หน้าที่ของมารดาบิดาในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท แบ่งเป็น 3 ยุค คือ 1) สังคมยุคเกษตร หลังพุทธกาล 2) ยุคอุตสาหกรรม และ 3) ยุคข้อมูลข่าวสารหรือสมัยปัจจุบันในยุคพุทธกาลจนถึงยุคเกษตร หลังพุทธกาล มารดาบิดากระทำหน้าที่ผู้สร้างได้เป็นอย่างดีโดยยึดศีลธรรม และจารีตประเพณีเป็น สิ่งสำคัญในการพัฒนาทั้งในด้านร่างกายและด้านจิตใจ ในยุคอุตสาหกรรมและยุคข้อมูลข่าวสารหรือ ยุคปัจจุบันนั้น การทำหน้าที่ของมารดาบิดามีการปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อให้สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงของสังคมที่มุ่งการพัฒนาวัตถุมากกว่าจิตใจ มีการผสมผสานในความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ทำให้จารีตประเพณีอันดีงามเสื่อมลงและทำให้การทำหน้าที่ของบิดามารดาในสองยุคนี้ ลดบทบาทลงและหมดไปในที่สุด

คำสำคัญ: หน้าที่; มารดาบิดา; พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The Duty of parents in the views of Theravada Buddhist Philosophy, are divided the performance of parents duty into three periods: 1) Society of agricultural period after the Buddha period 2) Industrial period and 3) Information period or present time.

*ได้รับบทความ: 7 ธันวาคม 2560; ตอบรับตีพิมพ์: 15 สิงหาคม 2561

Received: December 7, 2017; Accepted: August 15, 2018

The Duty of giving birth of parents in Buddha period until after the Buddha period, The parents played very important duty of giving birth because it was the time of well developed morality and tradition and parents were intimate each other that why they gave birth of both body and mind. The giving the birth of parents have changed ways to be along with social changing that focusing on the development of the materials rather than the mind. When there are new-mixed culture and tradition, it makes the good and important tradition of Thailand are decreased that make roles of parents in the two periods loose duty and disappear at the end.

Keywords: Duty; Parents; Theravada Buddhist Philosophy

1. บทนำ

มารดาบิดา คือ ผู้ให้กำเนิดบุตร พุทธปรัชญา ได้จัดให้มารดาบิดาอยู่ทิศเบื้องหน้า เพราะมารดาบิดาเป็นผู้มาก่อน คือ มาก่อนบุตรและบุตรก็เป็นผลิตผลของมารดาบิดาที่สร้างขึ้นมานั้น เพราะฉะนั้นมารดาบิดาจึงได้ชื่อว่าเป็น “ผู้สร้าง” มารดาบิดาเป็นใครจากไหน ตอบว่ามารดาบิดาก็มาจากความเป็นบุตรเช่นกัน กล่าวคือ ก่อนที่จะมาเป็นมารดาบิดาก็เคยเป็นบุตรมาก่อนเกิดขึ้นจากมารดาบิดาเป็นรุ่นๆ ขึ้นไป ที่เราเรียกว่า รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ไปจนถึงรุ่นทวด ที่เป็นบรรพบุรุษของเรา ในทัศนะของพุทธปรัชญาได้กล่าวถึงการกำเนิดขึ้นมาของมนุษย์รุ่นแรก ถือว่าเป็นมารดาบิดาของมนุษย์ในทางพุทธปรัชญาเถรวาทไว้ในอรรถกถาสูตรว่า มนุษย์ในยุคแรกคือ พรหมชั้นอาภัสสรมีกายทิพย์ มีอาหารทิพย์ ลงมายังโลกมาเจอนวันดิน จึงได้กินวันดิน กายทิพย์ก็หายไปกลายเป็นกายหยาบ เมื่อหมดก็กินสะเก็ดดิน เครือดิน จนถึงข้าวสาลี จนร่างกายเปลี่ยนแปลงมีเพศหญิงเพศชายขึ้นมา แล้วก็เสพเมถุนธรรมกันมีลูกมีหลานกันมา

จนถึงปัจจุบันนี้ จากข้อความในพระไตรปิฎกที่ยกมานี้ทำให้เราเห็นถึงความเป็นมาของมนุษย์ยุคแรกๆ ตลอดถึงการวิวัฒนาการมาเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์อย่างที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบันนี้ (Tripitaka (Thai) 11/120-127/89-94)

นอกจากได้เห็นถึงความเป็นมาและวิวัฒนาการของมนุษย์แล้ว ยังทำให้เราทราบถึงความสำคัญของคำว่า มารดาบิดาอีกด้วย กล่าวคือ หลังจากการวิวัฒนาการมาเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบแล้วนั้น มนุษย์ต้องอาศัยมารดาและบิดาถึงจะเกิดขึ้นมาได้ หลังจากเกิดมาแล้วการที่จะเจริญเติบโตขึ้นมาได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นคนดีเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมได้นั้น ในเบื้องต้นนั้นต้องอาศัยการดูแลเลี้ยงดูอย่างดีจากท่านทั้งสองคนมีค่าๆ หนึ่งที่บอกถึงภาวะความเป็นมารดาบิดาได้เป็นอย่างดี คือ ความหมายของคำว่ามารดาบิดาที่แปลว่า ผู้เลี้ยงลูก คือ บิดา หมายถึง ผู้ชายที่ได้เลี้ยงลูก มารดา หมายถึง ผู้หญิงที่ได้เลี้ยงลูก คำว่าผู้เลี้ยงลูก แสดงให้เห็นถึงภาระหน้าที่ที่หนักอึ้งอย่างยิ่งสำหรับหญิงชายผู้เต็มใจมารับภาระหน้าที่นี้ที่

กล่าวว่า เป็นผู้เต็มใจที่จะมารับหน้าที่นี้ก็เพราะคนสองคนกว่าจะตัดสินใจตกลงปลงใจมาแต่งงานกันได้ต้องผ่านการทดสอบ ทั้งความรัก ความซื่อสัตย์ต่อกันด้วยเวลาและญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย เมื่อได้แต่งงานกันเป็นครอบครัวแล้วสิ่งที่ทั้งสองต้องการที่สุดคือ บุตร เพื่อเติมเต็มความเป็นครอบครัว จึงกล่าวว่าเป็นผู้เต็มใจรับภาระอันหนักนี้ ภาระอันนี้คือการอุ้มท้อง 9-10 เดือน ของมารดา และการทำงานหาเลี้ยงครอบครัวที่หนักขึ้นของบิดา จากที่เคยช่วยกันทำงานสองคน เมื่อภรรยาท้องขึ้นมาต้องทำงานคนเดียวเพื่อความปลอดภัยของภรรยาและบุตรในท้อง จากที่เคยทำงานเพื่อให้ครอบครัวมีอยู่มีกินธรรมดา ก็ต้องทำงานมากขึ้นเพื่อให้มีทุนไว้ให้บุตรใช้สร้างอนาคตและครอบครัวต่อไป

นี่คือภาระหน้าที่บางส่วนที่เกิดขึ้นจากความผูกพันระหว่างมารดาบิดากับบุตร นอกจากที่กล่าวมานี้ มีอะไรบ้างที่เป็นพันธะกรณีทางศีลธรรมระหว่างมารดาบิดากับบุตรของตนพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวถึงหน้าที่ของมารดาบิดาที่ควรปฏิบัติกับบุตรไว้ว่าอย่างไรบ้าง จะได้ศึกษาต่อไป

2. หน้าที่ในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท

พุทธปรัชญาเป็นปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคน และเป็นปรัชญาที่เน้นการปฏิบัติหรือการกระทำ การที่จะศึกษานโยบายเรื่องหน้าที่ในทางพุทธปรัชญาให้เข้าใจอย่างแท้จริงนั้นต้องศึกษาในสังคาลสูตร พระไตรปิฎก เล่มที่ 11 พระสุตตันตปิฎก เล่ม 3 ในสังคาลสูตรนี้พระพุทธองค์

ได้ตรัสถึงหน้าที่ของมนุษย์ ทั้งหน้าที่ที่ปฏิบัติเพื่อตนเอง และหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลรอบข้างในสังคมด้วย โดยตรัสกับสังคาลบุตรในเรื่องทิส 6 กล่าวถึงเรื่องหน้าที่อย่างไร ใครเป็นผู้กล่าวและกล่าวกับใคร จากประเด็นคำถามที่ว่า ในทิส 6 นี้ กล่าวถึงเรื่องหน้าที่อย่างไหน ตอบว่า ในทิส 6 เป็นการกล่าวถึง การกระทำหน้าที่ที่ควรกระทำของบุคคลหนึ่งๆ หรือของมนุษย์คนหนึ่งในฐานะที่เป็นมนุษย์และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ ในทิส 6 ได้แบ่งหน้าที่ของมนุษย์คนหนึ่งๆ ไว้ใหญ่ 2 อย่าง คือหน้าที่ต่อตนเอง และหน้าที่ต่อผู้อื่นกับคำถามที่ว่าใครเป็นผู้กล่าว และกล่าวกับใครนั้น ทิส 6 เป็นพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าที่ตรัสกับสังคาลบุตร ซึ่งเป็นเรื่องหน้าที่ของบุคคลคนหนึ่ง ในสถานะที่แตกต่างกัน ซึ่งเหตุที่พระพุทธองค์ทรงตรัสเรื่องนี้กับสังคาลบุตร เพื่อเปลี่ยนแนวคิด เปลี่ยนการปฏิบัติ คือ สังคาลบุตรเขากระทำหน้าที่ของบุตรที่ทำตามคำสอนของมารดาบิดาของเขา ซึ่งคำสั่งสอนนั้นเป็นคติความเชื่อหรือแนวคิดเดิมของพราหมณ์ พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงแนวคิดหรือหลักปฏิบัติเดิมว่า มีประโยชน์มาน้อยเพียงใด โดยยกเหตุผลประกอบให้เห็นตาม จากนั้นพระพุทธองค์จึงทรงเสนอแนวคิดและหลักปฏิบัติใหม่ให้เห็นว่ามีประโยชน์อย่างไร แนวคิดหรือหลักปฏิบัติที่พระพุทธองค์ตรัสในทิส 6 คือ หลักปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ ซึ่งทรงใช้ทิสต่างแทนตัวบุคคล 6 กลุ่ม คือ ทิสเบื้องหน้า มารดาบิดา ทิสเบื้องหลัง บุตร ภรรยา ทิสเบื้องขวาอาจารย์ ทิสเบื้องซ้ายเพื่อน ทิสเบื้องบน นักบวช ทิสเบื้องล่าง กรรมกรหรือลูกจ้าง (Mutukan, 1992 : 39)

ใน 6 กลุ่มนี้แบ่งเป็นบุคคลได้ คือ 1) มารดาบิดา 2) บุตรธิดา 3) สามิ 4) ภรรยา 5) ครูอาจารย์ 6) ศิษย์ 7) เพื่อน 8) เพื่อนแท้ 9) นักบวช 10) คฤหัสถ์ 11) เจ้านาย และ 12) ลูกจ้าง ตามตามทัศนะเรื่องหน้าที่ในทศ 6 นี้ แต่ละบุคคลจะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อกันเพราะเป็นพันธะกรณีทางศีลธรรมของบุคคลต่อสังคม ทัศนะเรื่องหน้าที่ของมารดาบิดาในทางพุทธปรัชญาที่พระพุทธรองค์ทรงแสดงไว้ในสังคาลสูตรเรื่องทศ 6 พระพุทธรองค์ตรัสถึงหน้าที่ของมารดาบิดาไว้ 5 ประการ คือ 1) ห้ามไม่ให้ทำชั่ว 2) ให้ทำแต่ความดี 3) ให้ศึกษา ศิลปะวิทยา 4) หาภรรยา สามิ ที่สมควรให้ 5) มอบสมบัติให้ในเวลาอันควร หน้าที่นี้เป็นภาระหน้าที่ผู้เป็นมารดาบิดาทุกๆ คน ควรกระทำต่อบุตรของตนเองให้ดีที่สุด

3. ผู้สร้างกับการกระทำหน้าที่ต่อบุตรในสังคมสมัยพุทธกาลและสังคมยุคเกษตรหลังพุทธกาล

การกระทำหน้าที่ของบิดามารดานั้น เป็นกระทำหน้าที่หรือการสร้างบุตรของตนต่อหลังจากที่เขาคลอดออกมาจากครรภ์ของมารดาแล้ว ที่ผู้เขียนใช้คำว่า ผู้สร้าง เพราะผู้เขียนให้นิยามความหมายของมารดาบิดาในงานเขียนนี้ไว้ว่า มารดาบิดาคือผู้สร้าง ผู้สร้างในที่นี้ หมายถึง การสร้างบุตรให้เกิดมีชีวิตขึ้นมาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของมารดา และเผ่าเลี้ยงดูฟูมฟักจนจนอมผลงานการสร้างของตนเองให้ดีที่สุดดังได้กล่าวแล้วในบทนำ จนถึงกำหนดคลอด การคลอดบุตรออกมาแล้ว ไม่ใช่เป็นการสิ้นสุดลงทั้งหมดของการสร้าง แต่เป็น

เพียงการผ่านพ้นในขั้นตอนแรกของการสร้างเท่านั้น การสร้างในขั้นตอนต่อไปหลังจากคลอดออกมาแล้วนั้นต่างหากที่ถือว่าเป็นภาระอันยิ่งใหญ่ของผู้สร้างทั้งสอง คือ มารดาบิดา การสร้างบุตรในขั้นตอนที่ 2 นี้ เป็นการสร้างให้บุตรเจริญเติบโตขึ้นทั้งทางกายและจิตใจ

ทางร่างกาย คือ การพยายามเลี้ยงดูด้วยอาหารที่เหมาะสมกับวัยของบุตรในแต่ละวัย เพื่อให้ร่างกายเติบโต รองรับพัฒนาการต่างๆ ของร่างกาย การหัดนั่ง หัดเดิน และการพัฒนาทางสมองคือการหัดพูด หัดคิด หัดจำในสิ่งต่างๆ เมื่อบุตรเจริญเติบโตพอที่จะรับการสร้างให้เป็นมนุษย์ที่เติบโตขึ้นมาอย่างมีคุณภาพเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม การสร้างบุตรธิดาให้เจริญเติบโตขึ้นในทางร่างกายนั้น ถึงจะเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะนอกจากหาอาหารมาเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตแล้วยังมีเครื่องใช้ เช่น เสื้อผ้า และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ อีกมากมายโดยเฉพาะผู้หญิงที่ต้องมีเครื่องใช้เล็กๆ น้อยๆ อีก แต่ถึงอย่างไรก็ไม่หนักหนาเท่ากับเลี้ยงจิตใจให้บุตรธิดาของตนเป็นคนดี

ทางด้านจิตใจ การเลี้ยงบุตรธิดาในด้านจิตใจ ถือเป็นงานหนักของผู้เป็นมารดาบิดาการเลี้ยงดูจิตใจนั้น ถึงเป็นการสร้างบุตรธิดาของตนให้เป็นมนุษย์อย่างเต็มตัว การเลี้ยงดูทางจิตใจนั้นในเบื้องต้นมารดาบิดานั้น ขั้นแรกต้องให้การศึกษา กับพวกเขา ก่อน เพราะการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการที่จะสร้างให้บุตรธิดาของเราให้เป็นมนุษย์อย่างเต็มตัวได้ เพราะการศึกษานี้เองจะทำให้คนเรารู้ว่าอะไรผิด อะไรถูก สิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ การให้การศึกษานั้นเริ่มแรกนั้น

มารดาบิดาจะเป็นคนสอนบุตรธิดาของตนเองก่อน ตั้งแต่ให้พูด สอนให้รู้ว่าใครเป็นใคร เช่นคนนี้ มารดานะ คนนี้คือบิดา คนนั้นคือ ปู่ ย่า ตา ยาย เช่นนี้ เป็นต้น เมื่อบุตรธิดาโตขึ้นมาพอรู้จักว่า สิ่งไหนดีหรือไม่ดีได้แล้ว มารดาบิดาก็จะแนะนำ ตักเตือนบุตรธิดาของตนว่าสิ่งนี้ไม่ดีนะ ไม่ควรทำ สิ่งนี้ดีควรจะทำให้มากๆ เป็นการสอนให้พวกเขาห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย แล้วสั่งสอนให้กระทำแต่ความดี และเมื่อถึงเวลาที่บุตรต้องศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงๆ ขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพต่างๆ ในการประกอบอาชีพเพื่ออนาคตของบุตรของตนหรือจะเป็นการศึกษา เพื่อพัฒนาในด้านจิตใจหรือปัญญาให้สูงขึ้น เมื่อบุตรธิดาเรียนจบการศึกษาและเป็นผู้ใหญ่เขาย่อมรู้ถึงหลักการประพฤติปฏิบัติที่ดี ที่ควรปฏิบัติ และที่สำคัญมารดาบิดาต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติที่ดีให้บุตรธิดาของตนเอาเป็นตัวอย่างด้วย

เมื่อบุตรธิดาเรียนจบมีการมีงานทำเป็นผู้ใหญ่พอรู้จักผิดชอบ ชั่วดี ถึงวัยอันควรที่จะมีครอบครัวได้แล้ว มารดาบิดาย่อมช่วยแนะนำบุตรธิดาของตนให้เลือกคู่ครองที่เหมาะสมเพื่อการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวที่ดีของพวกเขา และสุดท้ายก็มอบสมบัติให้บุตรธิดาของตนทุกๆ คน เพื่อเป็นทุนในการสร้างครอบครัวของพวกเขา เมื่อมารดาบิดากระทำหน้าที่ของตนต่อบุตรธิดาด้วยหน้าที่เหล่านี้แล้วนั้น บุตรธิดาที่ดีก็จะกระทำหน้าที่ต่อมารดาบิดาด้วยหน้าที่เหล่านี้ คือ เมื่อท่านให้กำเนิดเรา และเลี้ยงเรามา เมื่อเราโตขึ้นรู้จักผิดชอบชั่วดีแล้ว มีความรู้ความสามารถก็ให้ดูแลเลี้ยงดูท่านตอบแทนท่าน โดยการทำกิจธุระของท่านทำตาม

คำแนะนำสั่งสอนของท่านโดยการเป็นคนดีของท่านและของสังคมทำให้มารดาบิดาของเรามีความสุขใจเชื่อว่า เป็นผู้รักษาวงศ์ตระกูลและเป็นผู้จะสืบทอดวงศ์ตระกูลที่ดีต่อจากมารดาบิดาด้วย และหน้าที่สุดท้ายของบุตรธิดา คือ เมื่อมารดาบิดาตายจากโลกนี้ไป แล้วย่อมต้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ท่าน ในทิศอื่นๆ ก็มีการกระทำหน้าที่ที่ควรกระทำต่อในฐานะนั้นๆ เพราะบุตรคือผู้เติมเต็มความเป็นมารดาบิดา ที่กล่าวมานั้นเพื่อให้เห็นถึงการกระทำหน้าที่ตามทัศนะของพุทธปรัชญาในยุคที่สังคมสงบสุข หรือในยุคที่ศีลธรรมยังเจริญรุ่งเรือง ในจิตใจของมนุษย์ (Phra Narin Silatacho, 2013 : 63)

4. ผู้สร้างกับการกระทำหน้าที่ต่อบุตรในสังคมยุคอุตสาหกรรม

เมื่อเวลาผ่านไปก็เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น สังคมไทย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสังคมไทยได้ผ่านกระบวนการพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงมาแล้ว 3 ยุค คือ ยุคเกษตรกรรม ยุคอุตสาหกรรม และยุคข้อมูลข่าวสาร ที่ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีต่างๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตได้อย่างมากมาย เหนือสิ่งอื่นใดทำให้ชีวิตและสังคมรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า สังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งหมายถึงโลกที่มีเชื่อมโยงถึงกันหมด ทำให้การเปิดรับกระแสความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากสังคมในอดีต ชีวิตและสังคมในปัจจุบัน จึงเปิดรับเอากระแสวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาอย่างไม่หยุดยั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็ว เช่น ด้านวัตถุ

หรือเทคโนโลยี ด้านจิตใจ แนวคิด ความเชื่อ พฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ที่เป็นผู้รับวัฒนธรรมแบบยุคสมัยโลกาภิวัตน์ เน้นอิสระเสรี และสิทธิหน้าที่ของบุคคลเป็นสำคัญ แต่ให้ความสำคัญต่อจารีตประเพณีวัฒนธรรมน้อยลงที่เห็นปรากฏชัด ได้แก่ การแสดงออกถึงความรักการมีเพศสัมพันธ์ และการสมรส” (Bumrungphak, 2013 : 228)

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยจากสังคมยุคเกษตร สู่วัฒนธรรมยุคอุตสาหกรรมผู้คนเริ่มออกไปทำงานต่างถิ่นกันมากขึ้น เพราะจิตของคนในยุคอุตสาหกรรมนี้เริ่มโน้มไปที่วัตถุมากขึ้น โดยเห็นว่าการเลี้ยงชีวิตด้วยอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีพแล้ว จึงเริ่มที่จะออกไปหางานทำหลังจากเสร็จฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร แรกๆ อาจเป็นผู้เป็นบิดาเป็นผู้ไปทำงานข้างนอก ให้ผู้เป็นมารดาอยู่ดูแลครอบครัวและบุตร เมื่อเห็นว่ารายได้ดีก็ไปกันทั้งมารดาบิดาปล่อยให้บุตรอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายที่บ้านตนเองหาเงินส่งมาให้เพียงอย่างเดียววนๆ กลับมาเยี่ยมบ้านที่หนึ่ง จะเห็นได้ว่าในยุคอุตสาหกรรมนี้ความใกล้ชิดผูกพันกันระหว่างมารดาบิดากับบุตรเริ่มห่างๆ กันออกไปแล้วเพราะมารดาบิดาไม่ได้อยู่ดูแล ต่อมาเมื่อบุตรของตนเองโตขึ้นมาแล้วก็ส่งบุตรของตนเองไปทำงานแทนตนเองกลับมาอยู่บ้านแทน หรืออาจจะมีบางครอบครัวที่มารดาบิดากับบุตรไปทำงานในที่เดียวกัน แต่ด้วยสภาพแวดล้อมคือหน้าที่การงานที่ต้องทำเพื่อให้ได้มา ซึ่งเงินมาใช้จ่ายอำนวยความสะดวก

สะดวกและทดแทนความรักความอบอุ่นที่ตนเองให้บุตรไม่ได้เต็มทีนั่นเอง

จะเห็นวิวัฒนาการของจิตของคนในยุคเกษตรไปสู่ยุคอุตสาหกรรมนั้น เริ่มเป็นเอนเอียงไปสู่วัตถุนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยสภาพแวดล้อมจากสังคมที่เริ่มให้ความสำคัญกับวัตถุสิ่งของมากกว่าศีลธรรมประเพณีอันดีงามมากขึ้น ทำให้มารดาบิดาต้องห่างเหินจากบุตรดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น การที่จะอบรมสั่งสอนบุตรของตนให้เติบโตขึ้นมาเป็นคนดีของสังคมนั้น เป็นเรื่องอยากหรืออาจจะทำไม่ได้เลยก็มีเพราะความห่างเหินเป็นสาเหตุหลัก ผลเสียที่ตามมาอีกคือ เรื่องการศึกษาของบุตร เมื่อไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้เป็นมารดาบิดาเท่าที่ควร การที่บุตรต้องเข้าไปสู่สังคมที่ใหญ่ขึ้นในโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ ต้องพบปะกับเพื่อนๆ และผู้คนมากมาย อีกทั้งสิ่งยั่วยุล่อใจต่างๆ จากสภาพแวดล้อมมีแสง สี เสียง จากเทคโนโลยีใหม่และการคบเพื่อนที่ไม่ดี ชวนกันหนีเรียนเที่ยวบ้าง ลองเสพสิ่งเสพติดบ้าง จนทำให้โดนทำโทษจากทางโรงเรียนหรือหนักก็โดนไล่ออกจากโรงเรียนก็เยอะ ถึงแม้มารดาบิดาบางคนจะพยายามส่งให้บุตรของตนไปเรียนในที่ใหม่อีก บางคนก็ยังเรียนไม่จบเช่นเดิมหรือบางคนก็จบแบบไม่ได้ความรู้เท่าที่ควรก็มี เรื่องคุ้มครองของบุตรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มารดาบิดาไม่ได้กระทำหน้าที่ของตน อาจจะมีบ้างในส่วนของกรมการมอทรัพย์สมบัติให้ในเวลาอันควรคือให้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวันหนึ่ง และให้เป็นมรดกอย่างหนึ่ง แต่บุตรจะใช้จ่ายหรือรักษาทรัพย์มรดกของมารดาบิดาได้แค่ไหนถ้าเป็นดังที่กล่าวมานี้ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น เพราะมารดาบิดาไม่ได้อบรมสั่ง

สอนและอยู่ดูตักเตือนบุตร เนื่องจากวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรไปสู่สังคมแบบอุตสาหกรรมนั่นเอง

5. ผู้สร้างกับการกระทำหน้าที่ต่อบุตรในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารหรือสมัยปัจจุบัน

เมื่อเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร หรือ สังคมยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันนี้ ความเป็นวัตถุนิยมได้ครอบงำจิตใจของคนในสังคมมากกว่าเรื่องทางจิตใจคือ เรื่องของศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ซึ่งมาถึงยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ยุคแห่งเทคโนโลยี ยุคแห่งอิสรเสรียุคแห่งสิทธิและหน้าที่ เป็นยุคที่โลกเจริญก้าวหน้าในด้านวัตถุ ยุคแห่งวัตถุครอบงำจิตใจมนุษย์ ที่เรียกว่ายุคแห่งวัตถุนิยม เป็นยุคที่ให้ความสำคัญในด้านจิตใยน้อยลง คือให้ความสำคัญกับศีลธรรมจารีตประเพณีน้อยลง ทำให้คนในปัจจุบันนี้มีสิทธิมีเสียงมีเสรีภาพที่จะแสดงออกได้เท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง เช่น เรื่องความรักในสมัยนี้วัยรุ่นผู้หญิงมีความกล้าที่จะแสดงออกในเรื่องนี้พอๆ กับผู้ชาย จึงส่งผลไปถึงเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และเรื่องการสมรสก็กลายเป็นเรื่องที่หมดความสำคัญไปสำหรับคนส่วนหนึ่งในสังคมปัจจุบัน

เมื่อเรานำหน้าที่ในทิศ 6 มามองในสภาวะของสังคมในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคที่กระแสวัตถุนิยมรุนแรงมากจนเกิดวัฒนธรรมการประพฤติปฏิบัติแบบใหม่ขึ้นในสังคมไทย นั่นคือสิทธิเสรีภาพที่นอกเหนือจากกฎศีลธรรม ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ๆ ขึ้นในกลุ่มวัยรุ่นหญิงและชายไทยในด้านความรักการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร หรือการสมรส

ปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดความไม่พร้อมที่จะเป็นมารดาบิดาขึ้นในสังคมไทย เพราะความไม่พร้อมจึงไม่เข้าใจว่าภาวะความเป็นมารดาบิดาจริงเป็นอย่างไร เมื่อไม่รู้จึงทำให้การที่จะกระทำหน้าที่ที่ดีที่ควรกระทำต่อบุตรของมารดาบิดาตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทไม่ได้ การกระทำหน้าที่ของผู้สร้างหรือบิดามารดาตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทในยุคนี้ จึงเป็นการกระทำตามรูปแบบเท่านั้น หรือที่เรียกว่าทำตามๆ กันมา โดยเฉพาะมารดาบิดาในสมัยปัจจุบันนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่า เพราะยังไม่พร้อมที่จะเป็นมารดาบิดาทั้งด้วยวัยวุฒิและคุณวุฒิ คือ บางคนอาจจะท้องตั้งแต่อายุอยู่ในวัยเรียน ซึ่งผลที่ตามมาจากการท้องในวัยเรียน คือ การออกจากโรงเรียน หรือไม่ก็ทำแท้งเอาลูกออก ซึ่งในสมัยปัจจุบันนี้มีเป็นข่าวให้เราเห็นบ่อยๆ เช่น เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2559 เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับแจ้งว่า พบศพเด็กทารกถูกทิ้งไว้บริเวณสวนหย่อมริมถนนยานนาวา ข่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมที่จะเป็นมารดาบิดาของคนในสมัยปัจจุบัน สาเหตุที่ทำให้ท้องก็มีหลายสาเหตุ การขาดความอบอุ่นจากมารดาบิดา การให้อิสเสรีกับเด็กมากเกินไป จนเด็กไม่ใส่ใจในศีลธรรมประเพณีอันดีงามของไทย

6. สรุป

การศึกษาหน้าที่ของมารดาบิดาในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท เมื่อทำการศึกษาแล้วทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและบริบทของสังคมในแต่ละยุคว่าเป็นอย่างไร มีความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรืองอย่างไรบ้าง ซึ่งผู้เขียนจะได้จะ

ได้ทำการแยกแยะทั้งสองประเด็นนี้ในสังคมแต่ละยุคออกมาเพื่อให้เห็นอย่างชัดเจน

1. สังคมไทยในสมัยพุทธกาลและสังคมยุคเกษตรหลังพุทธกาล สังคมในยุคนี้ เป็นสังคมที่สงบสุข เป็นสังคมที่มีความเจริญงอกงามในด้านจิตใจ คนในยุคนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องวัตถุสิ่งของเครื่องใช้มากนัก การดำรงชีวิตก็อยู่กันแบบพอมีพอใช้ แสวงหาмаเพื่อบริโภคในครอบครัวและเก็บไว้ในยามขาดแคลนเท่านั้น ไม่ได้หามาเพื่อจำหน่ายในเชิงพานิช การแสวงหาอาหารและเครื่องใช้สอยจึงไม่ต้องดิ้นรนมากมาย และที่สำคัญในยุคนี้พืชพันธุ์ธัญญาหาร ธรรมชาติป่าเขายังอุดมสมบูรณ์ มารดาบิดาในยุคนี้จึงทำหน้าที่ผู้สร้างที่ดีได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นยุคที่ศีลธรรมยังเจริญในจิตใจของคน การดำเนินชีวิตของคนยุคนี้จะใช้ศีลธรรมเป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิต ถึงแม้ในเวลาต่อมามีกฎหมายขึ้นมาใช้ในชุมชน แต่ก็ไม่ได้มีความสำคัญอะไรมากมายในยุคนี้ เพราะสังคมในยุคนี้สงบสุขร่มเย็นด้วยศีลธรรม และจารีตประเพณีอันดีงามอยู่แล้ว เพราะคนในยุคนี้อยู่กันเป็นแบบพึ่งพาอาศัยกันฉันพี่น้อง กล่าวคืออยู่กันแบบครอบครัวขนาดใหญ่ ทั้งปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ บุตร หลาน ทำให้ทุกๆ คน มีความผูกพันใกล้ชิด มีความเคารพเชื่อฟังมารดาบิดาและญาติผู้ใหญ่จึงมีมากในยุคนี้ มารดาบิดาจึงสร้างบุตรของตนให้เป็นคนดีของสังคมได้ตามที่ตนเองต้องการ

2. สังคมยุคอุตสาหกรรมสังคมในยุคอุตสาหกรรมนี้เป็นสังคมที่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เพราะเวลาผ่านไปจำนวนประชากรของมนุษย์เริ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้น

เมื่อประชากรมากขึ้นอาหาร ที่อยู่อาศัยก็ต้องเพิ่มขึ้นมากด้วย มนุษย์จึงต้องการใช้ทรัพยากรมากขึ้น และเริ่มพัฒนาเครื่องมือในการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอต่อความต้องการของสังคม จะเห็นได้ว่า ตัวแปรแรกที่ทำให้สังคมในยุคเกษตรเริ่มเปลี่ยนไปสู่สังคมอุตสาหกรรม คือ การเพิ่มจำนวนประชากรทำให้ต้องเพิ่มผลผลิต การพัฒนาเครื่องมือทางการผลิตในยุคแรกๆ เป็นการพัฒนาเพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภคเท่านั้น เมื่อสังคมเจริญขึ้นในด้านเทคโนโลยี การพัฒนาเครื่องมือในการผลิตจึงเป็นไปเพื่อการขายสังคมแห่งการพึ่งพาอาศัยกันในยุคสังคมการเกษตรก็ค่อยๆ หดไป สังคมก็เข้าสู่สังคมแบบอุตสาหกรรม และพัฒนาต่อไปจนเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมเต็มรูปแบบ มารดาบิดาในยุคอุตสาหกรรมนี้ การกระทำหน้าที่ในสร้างบุตรก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเพราะวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปต้องดิ้นรนมากขึ้นจากที่เคยทำงานที่บ้านกลับมาได้ดูแลใกล้ชิดได้อบรมสั่งสอนบุตร แต่มาถึงยุคนี้ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ความเห็นห่างกับบุตรก็เกิดขึ้นเวลาที่จ้อบมสั่งสอนบุตรก็มีน้อยหรือแทบจะไม่มี การสร้างบุตรของมารดาบิดาในยุคนี้จึงเน้นไปในทางร่างกายมากกว่าจิตใจ คือ พยายามสรรหาคำสั่งสอนอันมีความสะดวกทุกอย่างให้กับบุตรของตนเพื่อเป็นการทดแทนความอบอุ่นที่ขาดหายไปให้กับบุตรของตน การที่มารดาบิดาไม่ได้ดูแลใกล้ชิดและแนะนำตักเตือนบุตรนี้เอง เมื่อบุตรอยู่กับสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรทัศน์ วีดีโอ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถึงจะมีประโยชน์ แต่ก็มีโทษมากถ้าขาดความรู้ในการเข้าถึง เพราะสื่อที่ออกมาบางอย่างอาจจะไม่เหมาะสม

สมกับเด็ก เช่นละครที่มีฉากยิงกันเพื่อฆ่าฟันกัน หรือฉากรักกอดจูบ เป็นต้น ซึ่งต้องมีผู้ใหญ่อยู่ด้วย เพื่อให้คำแนะนำ ที่สำคัญซึ่งมารดาบิดาบางคนอาจจะไม่รู้ว่่าสิ่งเหล่านี้เป็นการปลูกฝังให้บุตรของตนหลงใหลในสิ่งที่เป็่นวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้บุตรของตนเองมีจิตใจแข็งกร้าวขึ้น ในยุคนี้มารดาบิดาจึงเน้นสร้างบุตรในทางร่างกายมากกว่าจิตใจ

3. สังคมยุคข้อมูลข่าวสารหรือสมัยปัจจุบันสังคมยุคข้อมูลข่าวสารหรือสมัยปัจจุบันเป็นสังคมที่เปลี่ยนเข้าสู่สังคมวัตถุนิยมอย่างเต็มรูปแบบ เมื่อกระแสแห่งวัตถุนิยมยิ่งเพิ่มความรุนแรงขึ้นใน ยุคข้อมูลข่าวสารที่ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีต่างๆ เครื่องอำนวยความสะดวกในยุคนี้ถูกพัฒนาขึ้นมาให้ทันสมัยตอบสนองความต้องการของคนในยุคนี้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์มือถือ โดยเฉพาะ โทรศัพท์มือถือ โดยเฉพาะในปัจจุบันสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลายแทบจะกล่าวได้ว่า รวมกันอยู่ในโทรศัพท์เครื่องเล็กๆ เครื่องเดียว รวมทั้งบ้านทั้งร่ดเป็นสิ่งที่มารดาบิดายุคข้อมูลข่าวสารหรือยุคปัจจุบันนี้พยายามหาให้เพื่อทดแทนความอบอุ่นที่ขาดหายไป อีกสิ่งหนึ่งที่บุตรหรือคนในยุคนี้ได้จากสังคมแห่งวัตถุนิยมคืออิสรเสรีและสิทธิหน้าที่ของบุคคล ความสำเร็จของศีลธรรม จารีตประเพณี วัฒนธรรม จึงไม่ค่อยมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อคนในสังคมปัจจุบันมากนัก ผลที่ตามมาคือ บุตรหลาน หรือผู้น้อยไม่ให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่เท่าใดนัก เพราะการลดความสำคัญของศีลธรรมและจารีตประเพณี และการให้อิสรเสรีที่ให้ความสำคัญกับจารีตประเพณีและศีลธรรมน้อยนั่นเอง มารดา

บิดาในยุคนี้ก็เช่นกันทำหน้าที่สร้างบุตรแต่แค่ทางร่างกาย ดังนั้นเมื่อยุคสังคมเปลี่ยนไปมารดาบิดาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการในการดูแลบุตรหลานด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันด้วยและต้องเป็นที่ปรึกษาคอยให้คำปรึกษาแก่ลูกหลาน โดยยึดหลักการทางพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 ซึ่งมีรูปแบบดังนี้ 1) ทุกข์ กำหนดปัญหา (Case) 2) สมุทัย หาสาเหตุของปัญหา (Cause) 3) นิโรธ วิธีแก้ปัญห (Clear) และ 4) มรรค ลงมือแก้ปัญห (Crack) (Leeka, et al., 2017 : 29-36)

สรุปได้ว่า สังคมในยุคการเกษตรเป็นสังคมที่มารดาบิดาสามารถกระทำหน้าที่สร้างบุตรธิดาของตนตามแนวคิดเรื่องหน้าที่ในทศ 6 เป็นอย่างดี ส่วนในยุคอุตสาหกรรมและยุคข้อมูลข่าวสารหรือสมัยปัจจุบันนั้น มารดาบิดาไม่สามารถที่จะกระทำหน้าที่ของตนตามหลักทศ 6 ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนมาพัฒนาทางด้านวัตถุมากขึ้น ตามกระแสสังคมโลกมารดาบิดาในยุคนี้ แทบไม่มีเวลาจะอยู่ดูแลอบรมสั่งสอนบุตรธิดาของตนเลย ทำให้ทั้งสองยุคนี้มารดาบิดาส่วนมากจะเน้นไปที่การสร้างบุตรธิดาทางร่างกายมากกว่า เพื่อเป็นการทดแทนความอบอุ่นทางใจที่ขาดหายไป ซึ่งเป็นการทดแทนที่ไม่ถูกต้อง จึงควรที่จะพัฒนาเลี้ยงดูไปพร้อมๆ กัน ฉะนั้นมารดาบิดาควรที่จะให้เวลากับบุตรธิดามากขึ้น ควรจะตัดสิ่งที่ไม่จำเป็นนอกจากเวลาทำงาน เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์ที่ไม่จำเป็นจริงๆ ออกไป เพื่อให้เวลากับบุตรธิดาของตนในการอบรมสั่งสอนและเพิ่มความอบอุ่นให้ครอบครัวให้มากขึ้น เพราะหน้ามารดาบิดาที่ตามหลักทศ 6 ทั้ง 5 ข้อ

รวมลงที่ห้ามไม่ให้บุตรธิดาทำชั่วและให้บุตรธิดาทำ หน้าที่ที่ดีของตนที่ควรกระทำต่อบุตรของตนได้
แต่ความดี มารดาบิดาใดทำได้เช่นนี้ ถือว่าได้ทำ อย่างสมบูรณ์แล้ว

References

- Bumrunghak, S. (2013). *Ethics*. KhonKaen : Emmecoppy Print Centre.
- Leeka, J., et al. (2017). The Model and Process to Create Strength of Villages Monasteries Schools on the Problems Addictive Drug Tackling, a According to Buddhism in the Northeastern Region Research Article. *Dhammathas Academic Journal*, 17(2), 29-36.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka : Thia Version*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Mutukan, P. (1992). *Good Life*. Bangkok : Mahamakutarachavitayalaya.